

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВОГО СЕМІНАРУ З МІЖНАРОДНОЮ
УЧАСТЮ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
імені ІВАНА КОЖЕДУБА**

12 грудня 2024 року

Харків 2024

Науковий семінар Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Інформаційне протиборство в умовах російсько-української війни»: статті та тези доповідей, 12 грудня 2024 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2024. – 126 с.

Наведені статті та тези доповідей за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, виконаних науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, аспірантами (ад'юнктами) та іншими фахівцями органів військового управління, закладів освіти, установ і підприємств України.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол № 14 від 27 грудня 2024 року .

Харківський національний університет Повітряних Сил
ім. І. Кожедуба, 2024

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ НАУКОВОГО СЕМІНАРУ

Голова організаційного комітету – заступник начальника Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба з психологічної підтримки персоналу – начальник відділу полковник ЛУК'ЯНЕНКО В.В.

Заступник голови організаційного комітету – начальник кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, кандидат філософських наук, доцент полковник КРОТЮК В.А.

Члени організаційного комітету:

професор кафедри філософії Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, доктор філософських наук, професор КАЛИНОВСЬКИЙ Ю.Ю.;

доцент кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба, кандидат філологічних наук, доцент ЧЕРНИШОВА Т.О.

Відповідальний секретар організаційного комітету – доцент кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, кандидат психологічних наук АРТЮХОВА В.В.

Кулікова Г., Рубльова Р. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	59
Яндола К.О. РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ВІЙНІ.....	61
Храбан Т.Є. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГЕРОЇЗМУ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....	63
Тюріна Д.М. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	65
Соболева С.М. ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ ДЕВІАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	68
Платонов В.М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	70
Павицька А.О., Худавердова А.О. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	73
Кравченко І.В. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК СКЛАДОВА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ВОРОГА.....	75
Яковчук В.О., Артюхова В.В. СТРАХ ЯК ЗБРОЯ: МАНІПУЛЯЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ КОНТЕНТОМ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ.....	76
Кравченко А.І. КОНТРПРОПАГАНДА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	78
Щепаняк В.В., Кротюк В.А. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ.....	80
Бабич А.А., Бистрова С.І. ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ ДЛЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	81
Зінченко А.Ю., Нікіфоров І.А. РАДЯНСЬКА ПРОПАГАНДА ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ СИМВОЛІВ ТА ТРАДИЦІЙ: ЯК КОМУНІСТИЧНИЙ РЕЖИМ ДИСКРЕДИТУВАВ ТА ЗАМІНЮВАВ ТРАДИЦІЙНІ УКРАЇНСЬКІ ЦІННОСТІ РАДЯНСЬКИМИ.....	84
Левченко П.О., Кротюк В.А. СЛЕНГ ВІЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОПАГАНДИ ТА ЕМОЦІЙНОГО НАЛАШТУВАННЯ.....	86
Філонова А.О., Леська Н.В. ПРОБЛЕМАТИКА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ.....	88
Рубльова Р.І., Демченко Я.В. АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА УКРАЇНИ ТА РОСІЇ.....	90
Опришко Б.О., Артюхова В.В. ПРОТИДІЯ ФЕЙКАМ: ЯК ВІДРІЗНИТИ ПРАВДУ ВІД МАНІПУЛЯЦІЇ.....	93

агресивності, втрати довіри, розриву соціальних зв'язків тощо.

Отже, в українському суспільстві в умовах російсько-української війни відбувається поширення соціально-комунікативних девіацій, зокрема інтенсивна маргіналізація і забруднення української мови інвективною лексикою як у особистому, так і в публічному просторі. Спостерігається певна легалізація ненормативної лексики та зменшення її нецензурного значення. Стурбованість викликає її неконтрольоване та необмежене вживання дітьми та підлітками. Це може негативно вплинути на їх психічне здоров'я, емоційний стан, навички адаптації та взаємодії в суспільстві, спосіб життя, спричинити конфлікти з оточуючими та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що соціально-комунікативні девіації в умовах війни, в певній міри, можна виправдати. Але, варто зважати на можливість їх довгострокових наслідків для суспільства, що можуть виявлятися у ворожнечі, недовірі та конфліктах між різними соціальними групами, насильстві через психологічні травми, зневірі в культурних, національних та соціальних цінностях і нормах поведінки тощо. Ці питання потребують додаткових досліджень та пошуку шляхів запобігання, мінімізації та вирішення проблем щодо наслідків соціально-комунікативних девіацій в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гарлицька Т. С. Формування мовного оточення міста під впливом лінгвокультурних та соціально-психологічних чинників. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 164, 2018. С.12–16.
2. Шапа В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор, 2007. 640 с.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОМУНІКАЦІЇ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

В.М. Платонов, доктор філософії (PhD)

Національний університет цивільного захисту України

Інформаційне середовище в умовах сучасної війни прирівнюється до поля бою. Соціальні мережі, сайти новин, месенджери та відео- платформи стають ареною для впливу на морально-психологічний стан користувачів. Для збільшення ефективності впливу та з метою охоплення більшої кількості людей, використовуються різноманітні психологічні методи інформаційного впливу та функціональні засоби з метою поширення неправдивої інформації з намірами посягти паніку та зневіру до офіційних джерел інформації. Дослідники відзначають, що з початком військової

агресії РФ проти України розпочалася наймасштабніша інформаційна війна у соціальних мережах. Це пов'язано з тим, що, на відміну від інших країн, де відбуваються локальні бойові дії, в Україні практично не застосовуються обмеження на доступ до інтернету та практично відсутні заборони на використання соціальних мереж, окрім тих, які становлять пряму загрозу безпеці України [1].

У сучасних умовах комунікація в цифровому просторі забезпечила інтеграцію різних верств населення, включаючи цивільних, волонтерів, держапарат і військових. Це дало змогу ефективно координувати діяльність, швидко закривати нагальні потреби, оперативно поширювати інформацію про небезпеку та виявляти позиції й техніку ворога. Значна частина комунікації відбувається через соціальні мережі, месенджери та чат-боти, що дозволяє швидко обмінюватися інформацією навіть у критичних умовах.

Спілкування в соціальних мережах продовжується і набуває ще більших масштабів, і цьому сприяє багато факторів такі як: перебування в укритті, обговорення новин, передача інформації, збільшення користувачів соціальних мереж та ін. У зв'язку з цим ворог не хеще різними методами поширення неправдивої інформації (фейків) [2; 3]. Неоднозначні коментарі в обговореннях від сумнівних користувачів та підозрілих акаунтів дозволяють здебільшого ефективно поширювати потрібний ворогу наратив в різних публічних групах, які мають велику кількість підписників та активну комунікацію в коментарях.

На сьогодні ворог застосовує велику кількість сучасних технологій та ресурсів в створенні ботів та ботоферм до яких додаються можливості штучного інтелекту та алгоритми поширення інформації, які є показовими в соціальних мережах Facebook, Instagram, Telegram. Зараз «правильно» налаштований бот з можливостями генерації відповідей та коментарів за допомогою штучного інтелекту стає максимально реалістичним та схожим до дій пересічного користувача в мережі. Саме це використовує ворог у розповсюдженні фейкової інформації. З метою поширення панічних настроїв через шокуючу або нав'язливу інформацію про «негайну евакуацію», «застосування нових видів озброєння», поширення неправдивої інформації про владу з метою її дискредитації або неправдивої інформації про дії військовослужбовців, скандали та суперечки на тлі соціально-гострих тем. На жаль, пересічні користувачі несвідомо можуть допомагати в поширенні неправдивої інформації через репости. Тобто, можна з впевненістю говорити, що застосування таких методів поширення неправдивої інформації під час комунікації в інтернеті стають інформаційно-психологічними операціями ворога, що є доволі поширеним явищем починаючи з широкомасштабного вторгнення [4].

Іншими видом впливу в інформаційній війні є демонстрація та поширення дипфейків (підробок). Підробляються виступи медійних осіб, представників влади або військовослужбовців, де висувається підроблена інформація для впливу на користувачів з метою поширення ворожих наративів та спонукання користувачів самостійного поширення таких відео далі по близькій аудиторії та в різних соціальних мережах. З перебігом війни, методи та функціонал поширення ворожої пропаганди ставатиме все більш відточеним та менш помітним ніж був на початку війни.

З іншого боку, події які відбуваються в соціальних мережах та можливість архівувати практично всю інформацію (дописи, коментарі, фото, стікери-меми, голосові повідомлення) дозволяє утворити життєво- важливий досвід для протидії інформаційній війні в наступному, що є важливим надбанням для створення алгоритмів протидії та пошуку об'єкту поширення неправдивої інформації в мережі.

Таким чином, можливість протидіяти діяльності ботів та штучному інтелекту можливо через розвиток культури комунікації. Використання жаргонізмів, маловживаних слів, які розуміють певна група людей або місцеве населення. Критичне відношення та перевірка інформації за допомогою пошуку в пошукових системах, моніторинг підтверджених інформаційних каналів й аккаунтів та блокування неправдивої або спотвореної інформації, підвищення рівня довіри у населення до офіційних джерел інформації.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв І. Ю., Новохатько, Л. М., Сінько А. С. Інформаційно-комунікаційна діяльність та аналітика під час російсько-української війни (на прикладі соціальних мереж) Комунікаційні та комунікаційні технології (23) 2023 С. 156-163
2. Глушук Є. Фейки як інструмент тиску в умовах війни: особливості застосування та сприйняття. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, (67) 2023. С. 96-107. (Українською). <https://doi.org/10.15407/np.67.096> (дата звернення 05.05.2024)
3. Стрільчук Л. Інформаційна війна як складова сучасних гібридних воєн (на прикладі Грузії та України). Літопис Волині, (28) 2023. С. 235-239. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.33>
4. Христенко В. Є. Засоби психологічного впливу на воїнів в зоні бойових дій: український досвід. Проблеми екстремальної та кризової психології, 2(2) 2021 С. 86-96. <https://doi.org/10.52363/dcpp-2021.2.8>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ІНФОРАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

Відповідальний за випуск *В.А. Кротюк*
Комп'ютерний дизайн обкладинки *Д. Клочко*

Техн. редактор *М.В. Дудко*

Коректор *Н.К. Гур'єва*

Формат 60 × 84/16

Ум.-друк. арк. – 10,00

Підписано до друку 19.12.2024

Ціна договірна Тираж 100 пр. Зам. 1557

Видавництво Харківського національного університету Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2535 від 22.06.2006 р.

Адреса видавництва: 61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79